

MIREILLE DELMAS-MARTY - ISABELLE FOUCHARD
EMANUELA FRONZA - LAURENT NEYRET
İnsanlığa Karşı Suç

Le crime contre l'humanité

© 2009 Presses Universitaires de France

İletişim Yayınları 1720 • Politika Dizisi 101

ISBN-13: 978-975-05-0913-7

© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2012, İstanbul

EDITÖR Berna Akkıyal

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Melek Özmüş

BASKI ve *CILT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MIREILLE DELMAS-MARTY
ISABELLE FOUCHARD
EMANUELA FRONZA
LAURENT NEYRET

İnsanlığa Karşı Suç

Le crime contre l'humanité

ÇEVİREN *Berna Ekal*

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Mireille Delmas-Marty..... 9

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSANLIĞA KARŞI SUÇLARIN ULUSLARARASI HUKUKTA TANIMLANMASI

Isabelle Fouchard..... 13

İnsanlığa karşı suçun doğuşu ve gelişimi: Nürnberg'den Roma'ya..... 16

İnsanlığa karşı suçun kökenleri..... 16

Nürnberg'de insanlığa karşı suçun kabul edilmesi..... 19

Roma Statüsü'nün kabulüne kadar

geçen sürede tanımın gelişimi..... 20

İnsanlığa karşı suç komisyonunun bağlamının gelişimi..... 22

İnsanlığa karşı suç ile devlet arasındaki bağa dair..... 25

İnsanlığa karşı suçun altında bulunan ihlallere dair..... 27

İnsanlığa karşı suçun günümüzdeki tanımı..... 30

Maddi öge..... 32

İnsanlığa karşı suçun bağlamı: "sivil bir halkın

tümüne karşı yöneltilen yaygın ve sistematik saldırı"..... 32

İnsanlığa karşı suçu oluşturan kurucu fiiller..... 34

"Psikolojik öge: kasıtlı ve saldırının

daha geniş bağlamının bilinciyle işlenen fiiller"..... 39

İKİNCİ BÖLÜM

İNSANLIĞA KARŞI SUÇLARIN İÇ HUKUKTA ELE ALINIŞI

<i>Emanuela Fronza</i>	45
Ortak ve evrensel bir referans noktası	45
<i>İnsanlığa karşı suçların tanımlanması:</i>	
<i>Uluslararası hukuktan ulusal hukuka</i>	45
<i>Uluslararası bir oluşum</i>	45
<i>Evrenselleştirilebilir bir oluşum</i>	47
<i>İnsanlığa karşı suçların günümüzdeki tanımı:</i>	
<i>Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'ne gönderme</i>	48
<i>Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü,</i>	
<i>suç tanımının dayanak noktası</i>	48
<i>Statü, suçun tanımlanması süreçlerinin</i>	
<i>işaret noktası</i>	51
Bütünleşmeye yönelik üç paradigma	56
<i>Normatif bağlamsallaştırma, kritik önemde bir bütünleşme</i>	58
<i>Suç tanımının hukukiliği</i>	59
<i>Cezaların hukukiliği</i>	61
<i>Tarihsel bağlam, duygusal bütünleşme</i>	65
<i>Suç tanımının iç bağlamı</i>	65
<i>Suç tanımının dış bağlamsallaştırılması</i>	67
<i>İlan etme bağlamı, Statü'yle tam bütünleşme</i>	71
Değişik ulusal biçimlerin çokluğu:	
Evrensel eğilimli, fakat değişken bir geometride suç tanımı	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSANLIĞA KARŞI SUÇLARIN DÖNÜŞÜMÜ

<i>Laurent Neyret</i>	77
İnsan türüne karşı suç	78
<i>Suç tanımları</i>	78
<i>Öjenizm suçu</i>	79
<i>Üreme amaçlı klonlama suçu</i>	81
<i>İnsan türüne karşı suç ve</i>	
<i>insanlığa karşı suçun durum analizi</i>	84
<i>Uzaklaştırma</i>	84
<i>Yakınlaştırma</i>	86

Korunan değerler	89
<i>Kişinin üstünlüğü</i>	89
<i>İnsan haysiyeti</i>	90
Çevreye karşı suçlar	92
Cezalandırılan suç tanımları	92
<i>Ulusal hukuk</i>	93
<i>Topluluk hukuku</i>	95
<i>Uluslararası hukuk</i>	97
Korunan değerler	100
<i>İnsanlığın ortak mirası</i>	100
<i>Yaşamın korunması</i>	102
Çevreye karşı suçlar ve insanlığa karşı suçların durum analizi	105
<i>Yakınlaştırma</i>	105
<i>Uzaklaştırma</i>	106
SONUÇ	
<i>Mireille Delmas-Marty</i>	109
Ortak bir değer olarak insanlık.....	109
Yeni sorular.....	113
KAYNAKÇA	115

GİRİŞ

Mireille Delmas-Marty

Yafa mahkûmlarının katledilmesi sürecinde Chateaubriand'ın dile getirdiği “insanlık yasaları” gibi, “insanlığa ve medeniyete karşı suçlar” ya da “insanlığı küçük düşürücü suçlar” ifadeleri ve daha sonra kullanılan “insanlığa karşı suçlar” deyişi de uzun zaman hukuk alanının dışında, ceza terminolojisinden ziyade edebî ya da diplomatik retorikle ilişkili olarak kullanılmıştır. İnsanlığa karşı suçun Nürnberg Mahkemesi'nin tüzüğüne girmesi için ise 1945 senesini beklemek gerekecektir. Ancak mahkeme, teamül hukuku konusunda tereddütlü davranarak, bu suçu tüzüğün öngördüğü diğer suçlardan (barışa karşı suçlar ve savaş suçlarından) ayırmaktan kaçınacaktır. Fransız hâkim Henri Donnedieu de Vabres, kendisi de insanlığa karşı suçun dava süreci zarfında “buharlaşacağına” inanmadığı için, bu yaklaşımı memnuniyetle benimseyecektir.

Sahneye bu belli belirsiz girişi (ancak ulusal ceza kanunlarına çok geç girdiği için doğrudan uluslararası düzeyde ele alınması; örneğin Fransa'da yeni ceza kanunu 1994'te yürürlüğe girmiştir) insanlığa karşı suçun kendi özerkliğini ka-

zanmasını engellememiştir. 1997'de Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi hâkimlerinin ilk mahkûmiyet kararlarını (*Erdemovic Kararı*, 1996) desteklemek için öne sürdükleri tezde bunu görmek mümkündür:

“İnsanlığa karşı suçlar bireyi aşar; zira tek bir insana saldırıldığında bile İnsanlık hedeflenir, İnsanlık inkâr edilir. Kurbanın kimliği, yani İnsanlık, insanlığa karşı suçun özgüllüğünü belirler.”

Hem hukuki (“suç”, “kurban”) hem de felsefi (“tek bir insana saldırıldığında bile İnsanlık hedeflenir, İnsanlık inkâr edilir”) olan bu açıklama ile hâkimler, insanlığa karşı suçun özgüllüğünü kuvvetle ortaya koymak istemektedirler. Erdemovic davasının hâkimleri olan McDonald ve Vohrah'ın, Temyiz Dairesi'nde ifade ettikleri bireysel fikirlerinde etikle hukuku bir araya getirerek bu suçun diğer uluslararası suçlardan farkının altını çizmeye dikkat ettiklerini görürüz:

Savaş suçlarını yasaklayan kurallar, yasayla korunan bir özneye yönelik doğrudan bir suçun failinin suç teşkil eden davranışıyla ilgiliyken, insanlığa karşı suçları yasaklayan kurallar ise suçlunun yalnızca doğrudan kurbanına yönelik davranışıyla değil, insanlığın tümüne yönelik davranışıyla da ilgilidir (...). İnsanlığa karşı suçlar özellikle çirkin suçlardır; üstelik sistematik ve yaygın bir pratik ya da politikanın parçasıdır. Geniş kapsamlı oluşları ve çirkin karakterleri nedeniyle, hem insan haysiyetine hem de insanlık kavramına karşı ağır bir saldırdır. Bu nedenle, milletlerinden, etnik bağlarından ya da yaşadıkları yerden bağımsız olarak insanlığın tüm bireyelerine dokunur, ya da dokunmalıdır. Günümüzde uluslararası mevzuatta bahsi geçen insanlığa karşı suçlar kavramı, bu vasfıyla, Emmanuel Kant tarafından 1795'te geliştirilen ve “[dünyanın] herhan-

gi bir yerinde hukuk çiğnendiğinde bunun *her* yerde hissedileceğini” savunan kavramın hukuktaki modern tercümesidir. (§ 21)

İnsanlığı kimi defa insanlık-değeri kimi defa ise mağdur insanlık biçiminde ele alan bu ceza tanımlamasının zenginliğini ve aynı zamanda sergilediği belirsizliği kavrayabiliriz. Değer olarak ele alındığında, insanlık, savaş suçlarının uzantısı olarak, neyin insanlıkdışı addedilerek yasaklanacağını belirler. Burada söz konusu olan, suça karşı savaş paradigmasının aksine, hem insan haysiyetine karşı hareketlerin hem de “insanlık kavramına karşı hareketlerin” suç sayılması dolayısıyla, insanlıkdışı olanın sınırlanması ve mümkünse yasaklanmasıdır.

Öte yandan, mağdur-insanlığın referans noktası (“bir insana saldırıldığında bile İnsanlık hedeflenir, İnsanlık inkâr edilir”), “her insan tüm insanlıktır” sözünü hatırlatarak, yeni bir paradigmanın doğuşuna işaret etmektedir. Bu yeni paradigma, ulusal ya da uluslararası toplumdan, siyasi olmasa bile en azından etik ya da hukuki olarak kurduğu insan topluluğuna geçişi öngörmektedir. Ayrıca hâkimler yeni paradigmadan yola çıkarak, uluslararası suçları ağırlığına göre sınıflandırmaktadırlar:

İnsanlığa karşı suçlar, doğrudan mağdur olan kişinin menfaatlerinden daha geniş bir menfaate halel getirmektedirler ve bundan dolayı da insanlığa karşı suçun özündeki kurucu unsurlarda görüldüğü üzere, savaş suçlarından daha ağır bir özellik taşımaktadırlar.

Ancak paradigma henüz tamamlanmamıştır. Siyasal anlamda tamamlanmamış olmasının nedeni, insanlık topluluğunun yalnızca ulusal topluluğun başka bir kademeye oturtulmasından ibaret olmamasıdır. Bu tür bir kıyaslamanın ba-

şarılı olamayacağını altını çizen Amerikalı hukukçu David Luban, John Rawls'un cevabını açık bıraktığı sorudan hareketle, mağdur insanlığın politik menfaatlerinin nasıl temsil edileceğini sormaktadır.¹ Tamamlanmamışlığın aynı zamanda etik bir boyutu da vardır; zira sıralamanın her zaman “insanlığa karşı suç” olarak nitelenen yasaklara ilişkin olarak yapılması, ancak hiçbir zaman bunların tanımlanmaması, insan olmayı ayırt eden kriterleri öne sürmekten başka bir şey değildir. Değer olarak insanlık yapıcı unsur olmayı sürdürmektedir, çünkü iç hukukta korunan değerler (yaşam, eşit haysiyet ya da bazı mülklerin bütünlüğü gibi) görünürde aynı olduğu halde, insanlığa karşı suçların sıradan suçlarla ilişkili olarak tanımlanması gerekmektedir. Bir başka söyleyişle, sürekli genişleyen ve sürekli eksik olan bir içeriğe dayanılarak, yasağın temelini oluşturan “değer olarak insanlık”ın anlamı ortaya konmalıdır.

Bu amaca ulaşmak için, çalışmamızda, uluslararası hukukta insanlığa karşı suçun *tanımlanmasından* (I) yola çıkarak, ulusal hukuk sistemlerine bu kavramın nasıl *dâhil edildiğini* (II) ve insanlığı ve çevresini tehdit eden yeni pratikler ışığında kavramın muhtemel *dönüşümünün* (III) ortaya çıkardığı soruları inceleyeceğiz.

---

1 D. Luban, “A Theory of Crimes Against Humanity”, *The Yale Journal of International Law*, 2004, cilt 29, s. 134-137.